

Rapport

Behandling av Norges 19./20. rapport til FN om oppfølging av rasediskriminerings- konvensjonen

Avsluttende merknader fra FNs rasediskrimineringskomité (CERD)
Mars 2011

BARNE-, LIKESTILLINGS- OG
INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

Rapport

Behandling av Norges 19./20. rapport til FN om oppfølging av rasediskriminerings- konvensjonen

Avsluttende merknader fra FNs rasediskrimineringskomité (CERD)
Mars 2011

BARNE-, LIKESTILLINGS- OG
INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

Forord

Norge er forpliktet til å rapportere jevnlig til FNs rasediskrimineringskomité om arbeidet som gjøres for å oppfylle FNs rasediskrimineringskonvensjon. 21.-22. februar 2011 ble norske myndigheter eksaminert av rasediskrimineringskomiteen. Eksaminasjonen tok utgangspunkt i Norges 19./20. rapport til komiteen.

I denne rapporten finnes de avsluttende merknadene fra FNs rasediskrimineringskomité til norske myndigheter. Merknadene ble vedtatt 9. mars 2011. Etter komiteens anbefaling er merknadene oversatt til norsk. De sendes ut til bl.a. landets kommuner, statlige myndigheter, Sametinget, frivillige organisasjoner, høgschooler og universiteter.

Merknadene fra FNs rasediskrimineringskomité finnes også på norsk og engelsk på Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets nettside www.regjeringen.no/bld. Der finnes også Norges 19./20. rapport til komiteen samt egne supplerende rapporter som frivillige organisasjoner, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Barneombudet har levert til komiteen. Disse rapportene har også dannet grunnlag for eksaminasjonen av norske myndigheter.

Konstituert statsråd Tora Aasland ledet Norges delegasjon under eksaminasjonen. I sin åpningstale orienterte hun om hovedtrekkene i regjeringens arbeid mot etnisk diskriminering. Talen følger vedlagt.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, september 2011

Den internasjonale konvensjon om eliminering av alle former for rasediskriminering

Distr.: Generell

8. april 2011

Original: Engelsk

Komiteen for eliminering av alle former for rasediskriminering

Syttiåttende sesjon

14. februar – 11. mars 2011

Behandling av rapporter innsendt av de statlige parter i henhold til konvensjonens artikkel 9

Avsluttende bemerkninger fra komiteen for eliminering av rasediskriminering

Norge

1. Komiteen behandlet i sine møter nr. 2061 og 2062 (CERD/C/SR.2061 og CERD/C/SR.2062), avholdt 21. og 22. februar 2011, den 19. til 20. periodiske rapport fra Norge (CERD/C/NOR/19-20), innsendt i ett dokument. I sitt 2084. møte (CERD/C/SR.2084), avholdt 9. mars 2011, vedtok komiteen følgende avsluttende bemerkninger.

A. Innledning

2. Komiteen takker for innsendelsen av den kombinerte nittende og tjuende periodiske rapport fra den statlige parten, i tide og i samsvar med retningslinjene for rapportering. Komiteen takker for de detaljerte svarene som er gitt under behandlingen av rapporten, og er glad for den åpne og konstruktive dialogen med en delegasjon på et så høyt nivå.

3. Komiteen noterer seg med tilfredsstillelse det nære samarbeidet med det sivile samfunnet under utarbeidelsen av rapporten og innspillene som er gitt til behandlingen fra Norsk senter for menneskerettigheter, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Barneombudet.

B. Positive forhold

4. Komiteen noterer seg med interesse at utkastet til rapport ble sendt Sametinget for kommentarer.

5. Komiteen setter pris på at den statlige parten har tatt skritt til å bekjempe diskriminering, deriblant følgende:

-
- (a) Handlingsplanen for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering (2009-2012) som inneholder flere nye tiltak,
 - (b) Oppnevningen av et utvalg 1. juni 2007 for å foreslå en mer omfattende antidiskrimineringslovgivning,
 - (c) Stortingets oppnevning 18. juni 2009 av et utvalg til å foreslå en begrenset revisjon av Grunnloven med sikte på å styrke menneskerettighetenes stilling,
 - (d) Statistisk sentralbyrås prosjekt med sikte på å frembringe mer nøyaktig statistikk om den samiske befolkningen,
 - (e) Vedtagelsen av den statlige parts handlingsplan av 2009 for bedring av levevilkårene for romfolk med norsk statsborgerskap,
 - (f) Handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen (2007-2009), herunder mål for inkludering,
 - (g) Vedtagelsen av lova om kommunale krisesenter tilbud (Krisesenterlova) som trådte i kraft 1. januar 2010,
 - (h) Politidirektoratets plan for mangfoldsarbeidet i politi- og lensmannsetaten 2008-2013.

C. Bekymringer og anbefalinger

6. Samtidig som komiteen setter pris på opplysningene som delegasjonen ga i sin muntlige presentasjon, gjentar komiteen sin bekymring når det gjelder mangelen på data om befolkningens etniske sammensetning i den statlige parts rapport.

Komiteen anbefaler at den statlige parten fremlegger oppdaterte opplysninger om befolkningens etniske sammensetning i samsvar med avsnitt 10 og 12 i retningslinjene for rapportering (CERD/C/2007/1) og dens generelle anbefaling 8 (1990) om selvidentifisering med bestemte rasemessige eller etniske grupper.

7. Samtidig som komiteen noterer seg den statlige partens argumenter når det gjelder dens valg om ikke å inkorporere konvensjonen i nasjonal rett gjennom menneskerettsloven av 1999 på linje med andre viktige traktater om menneskerettigheter, gjentar komiteen viktigheten av å gi forrang til konvensjonen når det foreligger strid med nasjonal lov (artiklene 1 og 2).

Komiteen inviterer den statlige parten til å overveie å inkorporere konvensjonen i den nasjonale rettsordenen på et høyere nivå gjennom menneskerettsloven av 1999.

8. Komiteen er bekymret for at den påtenkte endringen av diskrimineringsloven ikke gjenspeiler alle diskrimineringsgrunnlagene i konvensjonens artikkel 1, herunder diskriminering på grunn av rase og hudfarge. Komiteen er også bekymret for at språk ikke er tatt med som diskrimineringsgrunnlag (art. 1)

Komiteen anbefaler at diskrimineringsloven endres for å sikre forbud mot alle diskrimineringsgrunnlagene i konvensjonens artikkel 1.

Komiteen er bekymret for situasjonen for innvandrere, personer med innvandrerbakgrunn, asylsøkere og flyktninger når det gjelder diskriminering mot dem med hensyn til tilgang til offentlige tjenester, bolig, arbeidsmarkedet og helsetjenester, og særlig tilfredsstillende somatisk og psykiatrisk helsetjeneste for traumatiserte flyktninger og asylsøkere. Komiteen er også bekymret over frafallsprosenten for elever med immigrantbakgrunn, herunder fra videregående skole (art. 4, 5 og 6).

I lys av komiteens generelle anbefaling nr. 30 (2004) om ikke-borgere, oppfordrer komiteen den statlige parten til regelmessige konsultasjoner med de berørte grupper og lokalsamfunn og til å iverksette tiltak mot den diskrimineringen de møter, herunder når det gjelder tilgang til offentlige tjenester, bolig, utdanning, arbeidsmarkedet og helsetjenester, herunder ytelse av spesialiserte tjenester innen mental og fysisk helse for traumatiserte flyktninger og asylsøkere. Komiteen inviterer den statlige parten til å vurdere å gjenåpne Psykososialt senter for traumatiserte flyktninger. Komiteen anbefaler også at den statlige parten setter av økte økonomiske ressurser til opplæring av lærere for et multikulturelt utdanningsmiljø. Den statlige parten bør også ta de nødvendige skritt for å sikre at personer med innvandrerbakgrunn har tilgang til stillinger i de øvre sjikt av myndighetsapparatet, academia og næringslivet.

10. Komiteen er bekymret for mangelen på kvalifiserte og profesjonelle tolker, særlig innen områdene helse- og rettsvesen, når det gjelder samisk og språk som snakkes av minoritetsgrupper og ikke-borgere. Komiteen er også bekymret for de etiske spørsmål som oppstår i forbindelse med tolking, herunder den rapporterte bruk av mindreårige som tolker for sine foreldre og den rapporterte bruk av familiemedlemmer som tolker for dem de har misbrukt (art. 2, 5 og 6).

Komiteen oppfordrer den statlige parten til å bedre tilgjengeligheten til og kvaliteten på profesjonelle tolketjenester, særlig innen områdene helse- og rettsvesen, herunder øremerking av budsjettmidler for å dekke et mangfold av språk. Komiteen anbefaler at det lovfestes rett til profesjonell tolking når det gjelder offentlige tjenester, og forbud mot bruk av mindreårige og slektninger som tolker. Komiteen anbefaler også at ansatte innen offentlig tjenesteyting mottar informasjon og veiledning om hvordan man skal engasjere og samarbeide med kvalifiserte tolker.

11. Selv om komiteen noterer seg betydningen av tilstrekkelig beherskelse av statens språk som middel til sosial integrasjon og deltakelse, er den bekymret over at kravet i statsborgerloven om at søkere mellom 18 og 55 år må gjennomføre 300 timer norskopplæring, kan innebære et hinder for tilgang til statsborgerskap og naturalisering for visse grupper. Komiteen er bekymret over frafallet fra den obligatoriske språkundervisningen, at den ikke er av ensartet kvalitet og gratis for alle, at introduksjonsprogrammet opphører etter tre år, at det er avhengig av vedkommendes grunnlag for opphold og kan tapes dersom vedkommende flytter til en annen kommune (art. 2 og 5).

Komiteen minner om sin generelle anbefaling nr. 30 og oppfordrer den statlige parten til å treffe hensiktsmessige tiltak for å sikre at det vederlagsfrie opplæringsprogrammet er tilgjengelig for alle som ønsker det og at pedagogiske prinsipper og innhold er tilpasset kjønn og utdanningsmessig og nasjonal bakgrunn. For å redusere frafallet og sikre at programmet ikke er til hinder for statsborgerskap og naturalisering, anbefaler komiteen at den statlige parten overvåker gjennomføringen nærmere for å fastslå om den er av ensartet kvalitet,

er tilpasset visse grupper når det gjelder kjønn og opprinnelse, og at den fortsatt er tilgjengelig ved skifte av bopel.

12. Komiteen noterer seg innstrammingen av reglene i den nye utlendingsloven som trådte i kraft 1. januar 2010, særlig når det gjelder asylsøkere. Den er spesielt bekymret for situasjonen for enslige mindreårige asylsøkere som er mellom 15 og 18 år gamle og som bor på mottakssentre, og som er gitt midlertidig oppholdstillatelse frem til de er 18 år og deretter blir gjenstand for utsendelse med tvang eller frivillig hjemreise. Komiteen er også bekymret for denne kategorien barns tilgang til helsetjenester, utdanning og kvalifiserte verger (art. 2, 5 og 6).

I lys av komiteens generelle anbefalinger nr. 30, råder komiteen til at den statlige parten tar alle nødvendige skritt for å møte asylsøkerne på en human måte og i samsvar med loven. Den anbefaler at den statlige parten tar alle nødvendige skritt for å sikre spesiell beskyttelse for enslige mindreårige asylsøkere, herunder helsetjenester, utdanning og omsorg av kompetente verger, i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser. Den anbefaler også at disse barna bosettes i lokalsamfunn utenfor asylmottak, så snart som mulig og at det blir mulig for dem å ta utdanning utover grunnskolen.

13. Komiteen er bekymret over forholdene som råder i mottakene og spesielle retursentre for asylsøkere og avviste asylsøkere, og også over forholdene i Trandum utlendingsinternat når det gjelder asylsøkere eller avviste asylsøkere dersom betingelsene for å internere dem er oppfylt. Den er også bekymret over forholdene i mottakssentre for barn i alderen 16–18, herunder det som berører deres fysiske og mentale helse. Komiteen er også bekymret over den foreslåtte senkningen av terskelen for fengsling og varigheten av midlertidig internering av personer som man verifiserer identiteten til (art. 2, 5 og 6).

Komiteen, som minner om sine generelle anbefalinger nr. 30 og 31 (2005) om hindring av rasediskriminering i administrasjonen av og virksomheten til strafferettssystemet, anbefaler at den statlige parten bringer forholdene i mottakene og de spesielle retursentrene, og i mottakene for barn, i tråd med relevante internasjonale menneskerettighetsstandarder. Den anbefaler at den statlige parten tilbyr nødvendige helsetjenester av mental og fysisk art ytet av spesielt opplærte, kvalifiserte ansatte.

14. Komiteen er bekymret over at lovgivningen om fri rettshjelp ikke dekker saker om etnisk diskriminering. Komiteen merker seg at Stortinget for tiden vurderer om fri rettshjelp bør gis når rettergangsskritt anbefales av Likestillings- og diskrimineringsombudet eller Likestillings- og diskrimineringsnemnda, slik tilfellet er med rettergangsskritt anbefalt av Sivilombudsmannen (art. 2, 5 og 6).

Komiteen, som minner om sin generelle anbefaling nr. 31, anbefaler at anbefalinger om fri rettshjelp fra Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda likestilles med anbefalinger fra Sivilombudsmannen.

15. Samtidig som komiteen ønsker velkommen handlingsplanen mot kvinnelig kjønnslemlestelse (2008-2011) og handlingsplanen mot tvangsekteskap (2008-2011), er den bekymret over det tilsynelatende overdrevne fokuset på disse forholdene som kan bli sett på som stigmatisering av kvinner og jenter som tilhører enkelte minoritetsgrupper (art. 2, 5 og 6).

Komiteen ber om å motta en oppdatert evaluering av effekten av handlingsplanen mot kvinnelig kjønnslemlestelse (2008-2011) og handlingsplanen mot tvangsekteskap (2008-2011) og en vurdering av hvordan disse også kan fremme rettighetene til kvinner og piker fra enkelte minoritetsgrupper uten at de stigmatiseres.

16. Komiteen er bekymret over den dobbelte eller tredobbelte diskriminering av kvinner fra enkelte etniske minoritets- eller innvandremiljøer, særlig av dem som er offer for vold og/eller menneskehandel. Den uttrykker også sin bekymring over bortfallet av øremerkede offentlige tilskudd til krisesentre etter ikrafttreddelsen av krisesenterloven, idet flertallet av dem som befinner seg på krisesentre, er kvinner med denne type bakgrunn. Komiteen er også bekymret over mangelen på tilstrekkelig kunnskap og faglig kompetanse hos de ansatte på krisesentrene og vanskelighetene som man støter på når det gjelder å finne alternative boliger for personer som forlater sentrene (art. 2, 5 og 6).

Komiteen, som minner om sine generelle anbefalinger nr. 25 (2000), 29 (2002) og 30, anbefaler at den statlige parten overvåker og vurderer effektiviteten i omsorgen som tilbys og finansieres av kommunene etter opphøret av øremerkede offentlige tilskudd til krisesentrene. Den oppfordrer den statlige parten til å påse at krisesentrene under den nye ordningen har fagutdannede ansatte med tilstrekkelige kunnskaper og faglig kompetanse til å arbeide med mennesker med etnisk minoritetsbakgrunn eller innvandrerbakgrunn, særlig når det gjelder dem som er offer for vold og/eller menneskehandel. Den anbefaler også at alt gjøres for å finne hensiktsmessige boliger for dem som forlater sentrene, borte fra dem som begikk overgrep mot dem.

17. Komiteen er bekymret over virkningen for urfolk og andre etniske grupper i områder utenfor Norge, herunder virkningen for deres levemåte og miljøet, av virksomheten til multinasjonale selskaper hjemmehørende i Norge og/eller under norsk jurisdiksjon (art. 2, 5 og 6).

I lys av komiteens generelle anbefalinger nr. 23 (1997) om urfolks rettigheter, råder komiteen til at den statlige parten tar hensiktsmessige lovgivningsmessige eller forvaltningsmessige skritt til å sikre at virksomheten til flernasjonale selskaper hjemmehørende i Norge og/eller i områder under norsk jurisdiksjon, ikke har en negativ innvirkning på urfolk og andre etniske gruppers utøvelse av sine rettigheter i områder utenfor Norge. Den statlige parten bør særlig lete etter måter å holde multinasjonale selskaper hjemmehørende i Norge og/eller under norsk jurisdiksjon ansvarlige for eventuelle negative virkninger for rettighetene til urfolk og andre etniske grupper på, i samsvar med prinsippene for sosialt ansvar og selskapenes etiske retningslinjer.

18. Komiteen er bekymret over at de skritt som er tatt kanskje ikke er tilstrekkelige til å bevare og fremme kulturen til det samiske folk og ta opp den spesielle situasjonen til østsamene, særlig når det gjelder deres tilgang til beiteområder for rein, og for sjøsamene, særlig når det gjelder deres rett til fiske. Komiteen er også bekymret for den vedvarende diskrimineringen mot samiske samfunn og mangelen på iverksettelse når det gjelder statusen for opplæring i samisk språk, herunder læremidler og ansatte (art. 2, 5 og 6).

I lys av komiteens generelle anbefalinger nr. 23, anbefaler komiteen at den statlige parten rådfører seg med østsamene og sjøsamene og iverksetter tiltak med

sikte på å sette dem i stand til fullt ut å utøve sine menneskerettigheter og grunnleggende friheter og til å opprettholde og utvikle sin kultur og sitt inntektsgrunnlag, herunder forvaltning av land og naturressurser, særlig når det gjelder reinbeiter og fiske. Komiteen oppfordrer den statlige parten til å ta aktive skritt for å sette det samiske samfunnet i stand til bevare sin kulturelle identitet og til å overvåke og bekjempe alle former for diskriminering mot de samiske samfunnene. Den anbefaler at den statlige parten lovfester en utdanningspolitikk som tar opp det samiske samfunns behov for morsmålsundervisning, herunder læremidler og menneskelige ressurser. Komiteen ville sette pris på å motta resultatene av Finnmarkskommisjonens undersøkelse av østsamenes krav på land.

19. Komiteen merker seg at det finnes bestemmelser som omhandler samiske interesser i Finnmark i mineralloven av 19. juni 2009, som trådte i kraft 1. januar 2010. Nevnte lov fastsetter imidlertid intet om samiske interesser andre steder utenfor Finnmark som tradisjonelt har vært bebodd av samene i Norge.

Komiteen ber den statlige parten om å ta med i sin neste periodiske rapport opplysninger om konsultasjoner som har vært ført og føres av statens regjering om industrielle og andre prosjekter i alle territorier der urfolk tradisjonelt bor.

20. Komiteen uttrykker sin bekymring når det gjelder rom- og romani/taterssamfunnene og særlig deres tilgang til offentlige steder, boliger, arbeid og de skritt som er tatt for å integrere barn fra romsamfunnene, særlig fra omreisende familier, inn i utdannelsessystemet i samsvar med deres måte å leve på (art. 2, 5 og 6).

I lys av komiteens generelle anbefaling nr. 27 (2000) om diskriminering mot romfolk, anbefaler komiteen at den statlige parten tar aktive skritt for å forhindre diskriminering mot rom- og romanifolk-/tatersamfunnene, særlig når det gjelder deres tilgang til offentlige steder, boliger og arbeid, og bevilge ytterligere ressurser til å finne hensiktsmessige løsninger for integrering av barn fra rom- og romanisamfunnene, særlig de som kommer fra omreisende familier, inn i utdanningssystemet, for å sikre at de får fullt utbytte av dette på alle nivåer i systemet, hensyn tatt til samfunnets livsstil og inklusive en bestemmelse om økt opplæring i deres språk.

21. Komiteen er bekymret over rasistiske uttalelser fra ekstremistgrupper, noen representanter for politiske partier, i media, herunder Internett, som består av hatefulle ytringer og kan lede til fiendtligsinnede handlinger overfor enkelte minoritetsgrupper og over tilstedeværelsen av foreninger som er innblandet i slike aktiviteter. Komiteen er også bekymret over at det er få klager over rasistiske handlinger, herunder handlinger foretatt av representanter for ordensmakten, og at få saker behandles av domstolene. Komiteen er videre bekymret over mangelen på domstolsstatistikk om antallet klager, etterforskninger, tiltaler og domfellelser når det gjelder rasistiske handlinger (art. 4 og 6).

Komiteen, som minner om sin generelle anbefaling nr. 15 (1993) vedrørende artikkel 4, som fastslår at alle bestemmelser i artikkel 4 er av bindende art, og anbefaler at den statlige parten utarbeider en klar og transparent definisjon av hatefulle ytringer og hatefulle forbrytelser med sikte på å sikre en balanse mellom retten til å uttrykke seg fritt og åpne uttrykk for rasistiske synspunkter i henhold til artikkel 4, og forbyr organisasjoner som fremmer rasisme og rasistisk diskriminering. Den anbefaler utvikling av en strategi for å ta opp rasisme i den offentlige diskurs på en mer effektiv måte. I lys av sin generelle anbefaling nr. 31, ber komiteen også den statlige parten om å

fremlegge domstolsstatistikk om antallet klager, antallet saker som er avvist og grunnene for avvistningen, etterforskninger, tiltaler og domfellelser når det gjelder alle typer av rasistiske handlinger, som bestemt i konvensjonens artikkel 4, inklusive handlinger begått av lovens håndhevere.

22. Med tanke på at menneskerettighetene er udelelige, oppfordrer komiteen den statlige parten til å overveie å ratifisere de internasjonale menneskerettighetstraktater som den hittil ikke har ratifisert, særlig traktater med bestemmelser som direkte gjelder emnet rasediskriminering, slik som FN-konvensjonen for beskyttelse av migrantarbeidere og medlemmer av deres familier av 1990.

23. Samtidig som komiteen merker seg den statlige parts plan for oppfølging av revisjonskonferansen etter Durbankonferansen, og i lys av komiteens generelle anbefaling nr. 33 (2009) om oppfølging av revisjonskonferansen etter Durbankonferansen, anbefaler komiteen at den statlige parten fortsetter å bygge på erklæringen og handlingsplanen fra Durban-konferansen, vedtatt i september 2001 av Verdenskonferansen mot rasisme, rasediskriminering, fremmedhat og beslektet intoleranse, hensyn tatt til resultatdokumentet fra revisjonskonferansen etter Durbankonferansen holdt i Genève i april 2009, når konvensjonen inkorporeres i det nasjonale rettssystem. Komiteen ber om at den statlige parten i sin neste periodiske rapport tar med konkret informasjon om handlingsplaner og andre tiltak for å implementere erklæringen og handlingsplanen fra Durban-konferansen på nasjonalt nivå.

24. Komiteen anbefaler at den statlige parten vedtar og i tilstrekkelig grad offentliggjør et hensiktsmessig handlingsprogram for å markere 2011 som Det internasjonale år for mennesker av afrikansk herkomst, som vedtatt av hovedforsamlingen i dens resolusjon 64/169 av 18. desember 2009.

25. Komiteen anbefaler at den statlige partens rapporter blir gjort lett tilgjengelige for allmennheten når de fremlegges, og at komiteens bemerkninger til disse rapportene likeledes blir offentliggjort på statens offisielle språk og andre alminnelig brukte språk så langt det er hensiktsmessig.

26. I samsvar med konvensjonens artikkel 9, første avsnitt, og regel 65 i komiteens endrede forretningsorden, ber komiteen om at den statlige parten innen ett år fra vedtagelsen av disse konklusjonene, gir opplysninger om dens oppfølging av anbefalingene i punktene 9, 12, 13 og 16 ovenfor.

27. Komiteen ønsker også å henlede den statlige partens oppmerksomhet på den særlige betydningen av anbefalingene 10, 18, 19 og 20, og ber om at den statlige parten gir detaljerte opplysninger i sin neste periodiske rapport om konkrete tiltak som er foretatt for å implementere disse anbefalingene.

28. Komiteen anbefaler at den statlige parten fremlegger sin tjueførste og tjueandre periodiske rapport i ett enkelt dokument, med frist 5. september 2013, under hensyntagen til retningslinjene for det CERD-spesifikke dokumentet vedtatt av komiteen i sin syttiførste sesjon (CERD/C/2007/1), og at den behandler alle punkter som er tatt opp i disse avsluttende bemerkningene. Komiteen oppfordrer også den statlige parten til å overholde grensen på 40 sider for traktatspesifikke rapporter og 60–80 sider for det felles kjernedokumentet (se harmoniserte retningslinjer for rapportering i dokument HRI/GEN.2/Rev.6, par. 19).

VEDLEGG

**Statsråd for forskning og høyere utdanning og
konstituert statsråd i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet**

Tora Aasland

Åpningsinnlegg

**ved FNs komité for eliminering av alle former for rasediskriminerings eksaminering av
Norge på grunnlag av Norges 19./20. rapport om implementering av Den internasjonale
konvensjon om eliminering av alle former for rasediskriminering**

Tid: Tirsdag 21. februar 2011

Sted: Palais Wilson

Varighet: kl 1500 – 1800

Talens lengde: 15 minutter

Komitéleder,
medlemmer av komiteen,
mine damer og herrer,

Takk for anledningen til å presentere Norges rapport her i dag.

26. januar 2011 var det 10 år siden det skjedde et rasistisk, nazistisk motivert drap på en 15 år gammel norsk gutt ved navn Benjamin Hermansen. Han ble drept utelukkende på grunn av sin hudfarge.

Drapet på Benjamin Hermansen i 2001 endret norsk tenkemåte for alltid.

Mer enn 40 000 innbyggere samlet seg i Oslos gater i januar 2001 på grunn av drapet. Kvelden de var samlet ga de hverandre et løfte: "Vi vil gjøre alt vi kan for å sikre at noe slikt ikke skjer igjen."

Dette løftet ble gjentatt av vår statsminister i hans tale i forrige måned, holdt til minne om Benjamin Hermansen 10 år etter at han ble drept. Atter samlet tusenvis av mennesker (mer enn 5 000) seg i Oslos gater for å vise sin støtte.

Dette er et løfte jeg gjerne vil gjenta her i dag. Kampen mot hatkriminalitet er et prioritert område for landets regjering.

Komitéleder,

Et inkluderende samfunn er basert på like rettigheter og muligheter til å delta for alle. Likeverd og fravær av forskjellsbehandling er en universell menneskerett for alle og enhver. Fremme av universelle menneskerettigheter er et hovedmål for den norske regjering, og slik jeg ser det, dypt rotfestet i det norske samfunn.

Likebehandling og kamp mot diskriminerende handlinger har høyeste prioritet i den regjering jeg er medlem av.

Diskriminering i henhold til Den internasjonale konvensjon om eliminering av alle former for rasediskriminering (ICERD) omfatter diskriminering på grunnlag av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning eller hudfarge.

I det virkelige liv er det slik at når noen har klaget over diskriminering, har i mange tilfeller vedkommende vært gjenstand for diskriminering på mer enn ett grunnlag (multippel diskriminering).

Det synes klart for meg at multipl diskriminering er en logisk tilnærming, og at den bør utforskes og anvendes i større grad.

Den norske tilnærmingen er derfor å gjøre likeverd og ikke-diskriminering på alle grunnlag til et hovedmål på alle områder i samfunnet, og å være på vakt mot multipl diskriminering og forskjellsbehandling. Vi kan ikke lykkes hvis ikke offentlige myndigheter opptrer som et samlet hele.

Komitéleder,

I denne sammenheng vil jeg få ta opp betydningen av kjønnsbalanse.

FN-systemet har gjennomført flere tiltak for å fremme kjønnsperspektivet på bred basis i hele sin virksomhet for å kunne levere som et samlet hele.

Det er derfor med en viss interesse at jeg registrerer mangelen på kjønnsbalanse i denne komiteen (Komiteen for eliminering av alle former for rasediskriminering) ettersom bare to av 18 medlemmer er kvinner.

De forhold som den aktuelle konvensjonen tar opp, angår begge kjønn. I noen tilfeller er det en tendens til at kvinner til og med blir berørt mer enn menn.

Jeg håper derfor at medlemslandene tar dette i betraktning når de innstiller og velger medlemmer av CERD i fremtiden.

Komitéleder,

Knappt noe land er i stand til å hevde at det utgjør en diskrimineringsfri sone. Det kan heller ikke Norge. Nettopp derfor synes jeg at denne eksamineringen er en nyttig og effektiv øvelse i å undersøke hvordan norsk politikk og tiltak fungerer når det gjelder likebehandling. Eksamineringen er en anledning til å lære og reise hjem for å forbedre og gjøre ting riktigere.

Regjeringen, Sametinget, Norsk senter for menneskerettigheter, Likestillings- og diskrimineringsombudet og ikke-statlige organisasjoner utgjør et partnerskap i denne sammenheng.

Jeg vet at Norsk senter for menneskerettigheter og Likestillings- og diskrimineringsombudet vil komme med uttalelser om noen sentrale forhold knyttet til Norges implementering av den Den internasjonale konvensjon om eliminering av alle former for rasediskriminering (CERD) i morgen. Jeg hilser disse uttalelsene velkommen som viktige bidrag til vår dialog.

I fjor sommer (2010) sendte de ikke-statlige organisasjonene i Norge en alternativ rapport til Norges 19./20. rapport til Komiteen for eliminering av alle former for rasediskriminering. Både den alternative rapporten og Likestillingsombudets rapport er viktige supplement til Statens rapport. Min regjering anser faktisk den alternative rapporten som så viktig at de ikke-

statlige organisasjonene ble gitt økonomisk støtte til tiltaket. Representasjon under eksamineringen er også av stor verdi, og Regjeringen har derfor dekket reiseutgiftene for de fem representantene for de ikke-statlige organisasjonene som er til stede her i dag.

Jeg vil også gjerne informere om Sametingets deltakelse i utarbeidelsen av Norges 19./20. rapport. Et utkast ble sendt Sametinget, og dets innspill ble tatt i betraktning under ferdigstillingen av rapporten.

Jeg er glad for at Sametinget deltar i eksamineringen her i dag, som observatører. Sametingets representanter er:

Seniorrådgiver Leif Dunfjeld og
Rådgiver Liss Ellen Ramstad.

Jeg ser frem til videre samarbeid med Sametinget under oppfølgingen av denne eksamineringen.

Komitéleder,

Det norske samfunnet oppfattes generelt som ganske homogent, selv om innvandrere og deres barn i dag utgjør 11 % av befolkningen. Minoritetsspørsmål er imidlertid ikke noe nytt hos oss. Den norske stat ble etablert på territoriet til to folk, nordmenn og samer. Begge disse folkene nyter nå like rettigheter.

Fem nasjonale minoriteter bor i Norge: kvener, jøder, skogfinner, romfolk og romani. Regjeringen søker å opprettholde en tett dialog med organisasjoner som representerer disse minoritetene.

Det at vi er en stat bygget på to nasjoner og fem nasjonale minoriteter, har gitt oss verdifulle erfaringer. Men vi må være ærlige nok til å si at synspunktene på mangfold Norge de siste 20 årene har endret seg betydelig i denne sammenheng.

I dag lever det folk med bakgrunn fra og røtter i mer enn to hundre forskjellige land i Norge – noe som gjenspeiler tidens økende migrasjon. Dette mangfoldet er ikke bare en styrke, det bidrar også til Norges økonomiske vekst og kulturelle berikelse. Det er en utvikling som kan hjelpe oss til en bedre integrering med verden som helhet.

Men det er også en utfordring. Det norske samfunnet er ikke immunt mot fordommer eller fremmedhat. Det er mennesker i Norge som føler seg stigmatisert og diskriminert. Med samlet innsats arbeider vi aktivt for å bekjempe fordommer og fremmedhat. Dette krever engasjement, klokskap, kunnskap og innsikt i de problemer arbeidet innebærer. Vår integreringspolitikk er basert på de grunnleggende verdiene i det norske samfunnet, slik som menings- og ytringsfrihet, likestilling mellom kjønnene, likebehandling og rett til ekteskap og valg av ektefelle.

Det er spørsmål om respekt og menneskelig verdighet – og spørsmål om å verne om de grunnleggende rettighetene og den tillit som er nødvendig for å bevare og utvikle vårt samfunns dyrebare *menneskelige kapital*.

I motsetning til mange misoppfatninger – menneskelige ressurser, norske menn og kvinner, representerer vår virkelige formue: Mer enn 80 prosent av vår nasjonale verdiskapning. Olje- og gassvirksomheten står for bare 7 prosent.

Komitéleder,

Norske myndigheters assimileringspolitikk overfor samene utgjør et mørkt kapittel i norsk historie. For urfolket var det i sannhet et stort sprang fra den historiske situasjonen til etableringen av Sametinget i 1989.

Sametinget velges av og for den samiske befolkningen i Norge. Sametingets virksomhet er tosidig: (1) å gjøre tjeneste som samenes valgte politiske organ for å fremme politiske tiltak, og (2) å gjennomføre de administrative oppgaver som er delegert til Sametinget fra nasjonale myndigheter eller ved lov. Som politisk organ arbeider Sametinget med forhold som anses å være knyttet til eller være av særlig interesse for det samiske folk. Alle kostnader forbundet med Sametinget dekkes av den norske stat.

Sametinget og regjeringen ble i 2005 enige om en plikt til å konsultere Sametinget i spørsmål som berører det samiske folk direkte.

Konsultasjonene skal gjennomføres lojalt fra begge parter side, og med sikte på å oppnå enighet. Dette betyr ikke at alle Sametinget og Regjeringens konsultasjoner ender i enighet. Konsultasjonsmekanismen sikrer imidlertid at beslutningstakerne blir vel kjent med Sametingets synspunkter.

Komitéleder,

Våre nasjonale minoriteter har også vært utsatt for assimileringspolitikk og urettferdighet fra norske myndigheter.

I samsvar med Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter og Europarådets charter for regionale språk og minoritetsspråk ønsker Regjeringen å opprettholde en tett dialog med organisasjoner som representerer minoritetene, for å sikre at de blir hørt.

Komitéleder,

Jeg vil få understreke betydningen av konsultasjon med de forskjellige minoritetene i Norge. Det eksisterende system tar sikte på å sikre dialog med både nasjonale minoriteter og med innvandrerbefolkningen.

Et kontaktforum mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene ble etablert i 2003, og mange emner har vært tatt opp i en bilateral dialog mellom myndighetene og minoritetsgruppene. Resultatet har imidlertid foreløpig ikke svart til våre forventninger, og vi erkjenner at bedre måter å føre dialog på bør utvikles i samarbeid mellom myndighetene og representanter for minoritetene. Det er min faste overbevisning at reell deltakelse av minoriteter bidrar til fremme av minoritetenes interesser og forhindrer ekskludering.

Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM) er et rådgivende organ som oppnevnes av den norske regjering hvert fjerde år. Komiteen består av innvandrere-representanter fra alle fylkene i Norge oppnevnt av lokalt baserte organisasjoner. Den feiret sitt tjuetvårsjubileum i fjor. Komiteens hovedfunksjon er å gi råd til Regjeringen i spørsmål som berører innvandrene og å lette dialogen mellom innvandrene og myndighetene.

Komitéleder,

Tre juridiske og institusjonelle hovedpilarer utgjør Norges tiltak for å forhindre etnisk diskriminering.

For det første, lovgivning mot diskriminering. Diskrimineringsloven av 2005 dekker diskriminering basert på etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn. Diskriminering på disse grunnlagene er forbudt på *alle områder* av norsk samfunnsliv.

I erkjennelse av at like muligheter i arbeidslivet er av avgjørende betydning, har vi nylig innført en rettslig plikt for offentlige og private arbeidsgivere til å ta aktive skritt for å *fremme likebehandling*, og å *rapportere* om resultatene av dette på årsbasis.

For det andre, Likestillings- og diskrimineringsombudet håndhever diskrimineringslovgivningen. Enhver kan vederlagsfritt bringe sin sak inn for eller fremme en klage til ombudet. Et vedtak av Likestillingsombudet kan forelegges Likestillings- og diskrimineringsnemnda. Man kan også bringe sin sak inn for en sivil domstol.

For det tredje har den norske regjering lansert en nasjonal og sektoroverskridende handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering.

Min faglige rådgiver, ekspedisjonssjef Arni Hole, vil snakke nærmere om disse tiltakene.

Trepartssamarbeidet mellom regjeringen, NHO og LO har ikke minst vært viktig i arbeidet med å oppnå likebehandling *på alle grunnlag* i Norge. Trepartssamarbeid har vært en av suksessfaktorene for å oppnå likebehandling mellom kjønnene, i arbeidslivet og som en integrert del av hele velferdssystemet.

Komitéleder,

Så vel Regjeringen som de forskjellige sektormyndighetene har alle et spesielt ansvar for å sikre at alle innbyggere er inkludert i det norske samfunnet ved å ha likeverdig tilgang til offentlige tjenester gjennom vårt velferdssystem.

Folk lever sitt dagligliv i kommuner og lokalsamfunn. Dette understreker betydningen av at også kommunene har forpliktelser på linje med de statlige myndighetene for å sikre likeverdige offentlige tjenester.

Kommuneforvaltningen må også forplikte seg til å engasjere seg og sørge for opplæring og god kontakt mellom enkeltmennesker fra forskjellige grupper. På denne måten bidrar de til å minske fordommer og fremmedhat.

Komitéleder,

En av utfordringene vi står overfor i dag er at vi ikke har nok kunnskap om arten og omfanget av og årsakene til diskriminering. Vi trenger denne typen kunnskap for å utvikle tiltak som mer målrettet tar opp disse forholdene.

Et av målene i vår handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering er derfor å styrke innhenting av data om etnisk diskriminering. Planen omfatter flere tiltak for å øke kunnskapen om arten og omfanget av og årsakene til diskriminering.

Europarådets kommisjon mot rasisme og intoleranse (ECRI) anbefaler også at den norske regjering nøye følger situasjonen når det gjelder antisemittisme og at den iverksetter nødvendige tiltak.

Jeg er derfor glad for å kunne fortelle at min regjering finansierer en undersøkelse om den norske befolkningens holdninger til jøder, jødedommen og staten Israel. Undersøkelsen vil også omfatte holdninger til romfolk og muslimer. Undersøkelsen vil bli foretatt av det norske Holocaustsenteret. Den er anslått å ville koste rundt fire millioner kroner og ventes å være ferdig i 2012.

Komitéleder,

Jeg vil få avslutte dette åpningsinnlegget med å takke komiteen for anledningen her i dag til å presentere norsk politikk på området og også for spørsmålene, motforestillinger og dialog i tiden fremover. Dette vil være verdifulle innspill for Norge og den norske regjering.

Jeg gir nå ordet til noen av fagfolkene som er sammen med meg her i dag.

De vil utdype noen av de forholdene jeg har vært inne på i mitt åpningsinnlegg.

Mange takk for oppmerksomheten.

Utgitt av:

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:

Departementenes servicesenter

Post og distribusjon

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

www.publikasjoner.dep.no

Tlf.: 22 24 20 00

Oppgi publikasjonskode: Q-1190 B

Trykk: Departementenes servicesenter - 10/2011 - opplag 800

